

Objektivitāte taisnīgas tiesas spriešanā

Impartiality in Judging

Rada Matjušina

LU Juridiskā fakultāte

Tiesību teorijas un vēstures katedras doktorante

E-pasts: Rada.Matjusina@rmbirojs.lv, tālrunis: 29696866

Raksts ir veltīts jēdziena „objektivitāte” satura atklāšanai, vienlaikus meklējot objektivitātes izpausmes tiesas spriešanā. Autore apzināti raksta tematu nenosauc par tiesas objektivitāti, jo rakstā tiek meklēta atbilde – vai tiesas objektivitāte ir iespējama vispār un vai objektivitāte kā tiesas spriešanas kategorija ir piemērojama taisnīgas tiesas spriešanā.

Atslēgvārdi: objekts, tiesas objektivitāte, taisnīgums.

Satura rādītājs

<i>levads</i>	129
<i>Objekta un objektivitātes jēdziens</i>	130
<i>Objektivitāte tiesas spriešanā</i>	132
<i>Kopsavilkums</i>	134
<i>Izmantoto avotu saraksts</i>	134
<i>Atsauces</i>	135
<i>Summary</i>	136

levads

Vēsturiski ir iespējams apskatīt dažādas cilvēces vērtības, ņemot vērā to, ka dažas tika atzītas vienlaikus, citas mainījās. Piemēram, kārtība, taisnīgums, tikumība, labklājība, drošība, brīvība, vispārējais labums, nacionālā interese, klašu interese, demokrātija un citas vērtības ir atzītas dažādos laika posmos un to izziņāšanai veltīti daudzi pētījumi.

Lielāka daļa minēto vērtību ir saistītas ar noteiktu vēsturisku posmu, piemēram, vienlīdzības princips. Šodien ar vienlīdzību mēs saprotam labumu, kas ir nesaraucami saistīts ar taisnīgumu, tiesisku valsti. Šāda tradīcija guva savu šodienas izpratni XVII–XVIII gadsimtā.¹ Tomēr antīkajā laikā un viduslaikos sabiedrības nevienlīdzība tika atzīta un uzskatīta par normālu un saprātīgu parādību.² Tiesības radīja dažādas kārtu formas.

Līdzīga izpratne piemita arī demokrātijai, kas arī tika radīta, pamatojoties uz vienlīdzības principu. Sākot ar XIX gs. un īpaši XX gs., demokrātija ieguva plašāku atzišanu kā labākā pārvaldes forma, kā ideāls, uz kuru ir jātiecas.³ Demokrātija ieguva patstāvīgu vērtību. Tomēr vairāku gadsimtu garumā demokrātija bija tikai

viena no pārvaldes formām, turklāt tika uzskatīta par nepilnīgu formu, piemēram, Platons to atzina par vienu no sliktākajām pārvaldes formām.⁴

Pie mūžīgajām vērtībām var pieskaitīt taisnīgumu, kas šodien arī pieprasa objektivitātes pastāvēšanu un realizēšanu.

Tomēr ir jāatceras, ka dažādos laikmetos un pat vienā un tajā pašā laikmetā dažādas personu grupas dažādas vērtības izprot dažādi un katra vērtība ir pētāma noteiktā laika posmā un noteiktā telpā.

Autore apzināti raksta temata nosaukumu nesaista tieši ar tiesas objektivitāti kā šodienas atzītu principu, norādot kā pētāmo priekšmetu tikai objektivitāti un objektivitātes izpausmi tiesas spriešanā. Gan nacionālie, gan starptautiski tiesību akti, judikatūra vienbalsīgi atzīst, ka visās demokrātiskajās valstīs tiesas objektivitāte ir nodrošināta, ka ir izstrādāti un ieviesti vairāki mehānismi, kas nodrošina tiesas spēju būt objektīvai un garantē sabiedrības tiesības uz objektīvu tiesu. Tomēr atklāts paliek jautājums, vai tiešām demokrātiskajās valstīs tiesa ir objektīva un racionāls taisnīgas tiesas nodrošināšanas mehānisms ir tiesas objektivitāte.

Raksts atklāj jēdzienu „objekts” un „objektivitāte” saturu, kas noved pie spriedumiem par tiesas objektivitātes kā iespējamās kategorijas izpratni. Minētais norāda, ka tiesas objektivitāte kā pētāma problēma ieņem svarīgu vietu tiesiskās apziņas veidošanā. Analizējot šos jēdzienus un to savstarpējo mijiedarbību, autore salīdzinoši pēta dažādu filozofijas domātāju izvīrītās teorijas un to iespējamo izmantošanu objektivitātes kā juridiskās un filozofiskās kategorijas definēšanā.

Objekta un objektivitātes jēdziens

Lai atklātu jēdziena „objektivitāte” saturu, vispirms tas gramatiski jāizpēta. Jēdziens „objektivitāte” gramatiski tiek veidots no vārda „objekts” (latīņu *objectum* – priekšmets; *objicio, obiiicere* – metu uz priekšu⁵), kas ir „filozofijas kategorija, ar kuru apzīmē to, uz kuru vērsta darbība; kas pretnostatīta subjektam viņa priekšmetiski praktiskajā un izzināšanas darbībā”.⁶

Citos zinātniskajos avotos objekts tiek definēts šādi: „...ārpus cilvēka un neatkarīgi no cilvēka apziņas eksistējošā ārējā pasaule, materiālā realitāte. Objekts ir tas, uz ko ir vērsta cilvēka darbība, psihiskā aktivitāte. Objekts ir tas, kas kur atrodas, eksistē, ir izveidots, tiek veidots.”⁷

Vienlaikus ar jēdzienu „objekts” ir definējams cits atvasināms jēdziens – „objektīvs”, „kas eksistē neatkarīgi no cilvēka apziņas un atrodas ārpus tās, tāds, kura uzskati, rīcība, runa atbilst īstenībai, tāds, kura uzskatos nav subjektīvas attieksmes, aizspriedumu”.⁸ Objektīvs ir tāds, kas pieder objektam vai nosacīts ar objektu. Ja jēdzienu „objektīvs” aplūko saistībā ar subjektu vai subjektivitāti, tad objektīvs ir tāds, kas eksistē ārpus un neatkarīgi no subjekta.

Jēdzienu „objektīvs” var attiecināt ne tikai uz priekšmetiem, bet arī uz priekšstatiem. Šāds uz priekšstatiem attiecināts objektīvs norāda uz cilvēka zināšanu avotu, materiālo pamatu.

Objektivitātei ir liela nozīme brīžos, kad likums piešķir tiesai iespēju brīvi pēc saviem ieskatiem lemt kādu jautājumu, piemēram, Civillikuma⁹ 1502. panta otrā daļa noteic, ka jautājumu par to, vai iemesls ir svarīgs, *izšķir tiesa pēc sava ieskata*. Vai, piemēram, Civillikuma 1635. panta otrā daļa noteic, ka ar morālo kaitējumu jāsaprot fiziskas vai garīgas ciešanas, kas izraisītas ar neatļautas darbības rezultātā nodarītu cietušā nemantisko tiesību vai nemantisko labumu aizskārumu. Atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu *nosaka tiesa pēc sava ieskata*, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas.

Arī kriminālprocesā vairāki jautājumi izlemjami pēc tiesas ieskata, piemēram, gadījumos, kad Krimināllikuma¹⁰ panta sankcija paredz minimālo un maksimālo robežu, tiesa pēc sava ieskata (bet, protams, ievērojot taisnīguma un citus principus) nosaka soda apmēru. Vai, piemēram, Krimināllikuma 47. panta otrā daļa paredz, ka, nosakot sodu, *var ņemt vērā arī citus apstākļus*, kuri likumā nav paredzēti un kurus *tiesa atzīst* par atbildību mīkstinošiem apstākļiem.

Līdz ar to gadījumos, kad tiesai jautājums jālemj pēc iekšējās pārliecības, tiesai jānodrošina taisnīga tiesas spriešana, un šādu taisnīgu tiesas spriešanu nodrošina citu tiesisku mehānismu ieviešana, tai skaitā tiesas objektivitāte. No šiem piemēriem redzams, ka tiesai bieži jautājums ir jāizspriež pēc iekšējās pārliecības, un tādēļ ir uzdodams jautājums, vai kategorija „iekšējā pārliecība” ir savienojama ar jau definētiem jēdzieniem „objekts” un „objektīvs”, proti, vai tiesas viedoklis vai iekšējā pārliecība ir objektīva.

Tiesas iekšējās pārliecības vai tiesas ieskats skatāms kopsakarībā ar likuma „Par tiesu varu”¹¹ 17. panta pirmo daļu, kas noteic, ka tiesas pienākums, izskatot jebkuru lietu, ir noskaidrot *objektīvo patiesību*. Tātad objektivitātes izpratne ir konstatējama, noskaidrojot objektīvās patiesības jēdziena saturu. Objektīvā patiesība ir filozofijas kategorija, kas ir materiālo ķermeņu kopums, kurš eksistē laikā un telpā un nav absolūti nemainīgs gan objektīvu, gan subjektīvu faktoru dēļ.

Objektīvā patiesība¹² ir tāds cilvēka zināšanu saturs, kas nav atkarīgs no subjekta gribas un vēlēšanās. Šādu patiesību nosaka atspoguļojamā objekta saturs, un tāpēc tā ir objektīva. Piemēram, buržuāziskā filozofija vērsās pret patiesības objektivitāti, subjektivizēdama zinātņi un līdz ar to satricinādama un diskreditēdama to.¹³

Proti, objektīvajā patiesībā pasaule tiek saprasta nevis no subjekta skatpunkta, t. i., nevis no reālās pasaules ārpus cilvēka izpratnes par to, bet tiek izzināta tā, ka viss eksistē ārpus mūsu apziņas un ārpus tā, ko mūsu apziņa spēj attēlot.

Vairāki dažādu laiku domātāji pievērsās objektivitātes izpētei, piemēram, Aristoteļa (*Aristotēlēs*, 4. gs. p. m. ē.) ticība objektīvajai izziņai un prāta spējam arī ir labi saskatāma viņa polemikā ar ideālistiem un skeptiķiem. Aristotelis savā darbā „Metafiziķis” raksta, ka „*vispār, ja eksistē tikai jūtīga esamības uztvere, tad, ja nepastāvētu dzīvo būtņu, arī nekas cits nepastāvētu (vispār), un tad nebūtu jūtīgās uztveres*”¹⁴. Tādējādi Aristotelis norāda, ka objektīvā izzināšanā priekšmeti, kas izraisa jūtīgo uztveri, eksistē objektīvi, neatkarīgi no subjekta.

Ļoti spilgti Aristotelis raksta savā darbā „Par dvēseli”: „*[.] būtne, kam nav jūtu, nevar neko iemācīties un neko nesaprātis. Kad vēro ar prātu, nepieciešams, lai tajā pašā laikā vērotu priekšstatos.*”¹⁵ Tas nozīmē, ja reālā izzināšana nav iespējama bez jūtīguma izzināšanas pakāpes, jo cilvēks izzina vispārējo tikai priekšstatos.

Objektīvā patiesība arī tika pētīta apgaismības un jauno laiku laikmetā materiālisma filozofijas domātāju darbos. Materiālisma laika domātājs Tomass Hobss (*Thomas Hobbes*, 1588–1679) saprata objektīvu patiesību kā īpašu mehānismu, kas darbojas saskaņā ar savu iekārtu un ko cilvēki var tikai ierobežoti ietekmēt.¹⁶ T. Hobss darbā „Leviatāns” raksta, ka „*visas šīs tā saucamās jūtu īpašības ir tikai matērijas dažādas virzības to izraisītā objekta iekšpusē*”¹⁷.

Utilitārisma pārstāvji mēģina noskaidrot objektīvo principu, lai noteiktu darbību pareizības vai nepareizības priekšnosacījumus. Šādi utilitārisma filozofijas domātāji izrādīja savu galveno filozofijas apmierinātības principu: vislielākā laime vislielākajam cilvēku skaitam. Utilitārisma filozofijas domātājs Džeremijs Bentams (*Jeremy Bentham*, 1748–1832) ir teicis, ka „*kopējais mērķis, kas ir vai kam ir jābūt likumiem, ir sabiedrības laimes palielināšana, un tādēļ, pirmkārt, ir jāizslēdz viss iespējama, kas tiecas samazināt laimi; citiem vārdiem, izslēgt kaitīgumu*”¹⁸.

Arī Frīdrihs Vilhelms Niče (*Friedrich Wilhelm Nietzsche*, 1844–1900), kurš uzskatāms par paradoksālo un pārdrošo domātāju, ir pieskāries savos darbos objektivitātes izpratnei un darbā „Antikrists” raksturo objektivitāti kā individuālo interešu pavājinājumu, pašlepnumu, „egoisma” zudumu.¹⁹

Nav dažādas objektivitātes, bet katrā laikmetā katra personu grupa uztver un izprot objektivitāti dažādi atkarībā no attīstības līmeņa, no kultūras līmeņa utt. Protams, katrs cilvēks var būt objektīvs, risinot jebkuru jautājumu, un arī tiesa ir spējīga būt objektīva, tomēr katrai objektivitātei ir robežas, un katrā noteiktā brīdī tā sasniedz subjektivitāti. Arī subjektivitātei ir noteiktas robežas, kas noteiktā brīdī nepieļauj taisnīgu spriešanu. „Cilvēku objektivitātei vienmēr traucēja, traucē un vienmēr traucēs necilvēcisks to subjektīvisms,”²⁰ teicis krievu literāts Leonīds Suhorukovs (*Leonid S. Sukhorukov*).

Subjekts (latīņu – *subjectum*) nozīmē ‘guļošs apakšā, tas, kas atrodas pamatā’. Subjekts, sākot ar XVII gs., tiek saprasts kā „cilvēks, kurš aktīvi darbojas un izzina un kuram ir apziņa un griba”.²¹ Savukārt subjektīvā izzināšana parasti nozīmē minētā subjekta uztveri, bet šāda izpratne nevar tikt saistīta ar paša jēdziena „subjekts” nozīmi.

Objekts ir tas, uz ko tiek vērsta iedarbība, un objektīvs, kā jau iepriekš tika atzīmēts, ir īsts, kas nav saistīts ar uztveres īpašībām. Ja mēs runājam par uztveres rezultātu, tad šajā gadījumā objektam kā tādām nav nekādas nozīmes, līdz ar to ir pamats secināt, ka uztvere vienmēr ir subjektīva, jo uztver vienmēr subjekts, un tādēļ uztveres procesā objektivitāte ir tikai viens no elementiem.

Objekts saistībā ar jēdzienu „subjekts” nozīmē to, uz ko apziņa ir vērsta, bet jebkuru apziņas procesu veic subjekts un var teikt, ka katrs subjekts kļūst par objektu tad, kad vērš uz sevi izzināšanas procesu (pašapziņā). Proti, objektivitāte prasa, lai izzināšanas procesā apziņa tiktu vērsta uz objektu (uz pētāmo priekšmetu), tomēr objektivitātes esamība neizslēdz subjektivitāti. Bet tiesas objektivitāte pieprasa viedokļu un attiecīgi arī subjektivitātes izslēgšanu no spriešanas procesa.

Objektivitāte tiesas spriešanā

Kā redzams, objektīva patiesība tiek nepārtraukti vērtēta, tiek vērtēti to objekti, arī atkarībā no cilvēka subjektīvās vērtēšanas. Līdz ar to tiesas spriešanā, no vienas puses, tiesa pamatojas uz savu iekšējo vērtību sistēmu, bet, no otras puses, tiek pieprasīta tiesas objektivitāte, kas izslēdz tiesneša gribu un vēlēšanos.

Tātad, kaut arī objektivitāte pieprasa noteiktu atturēšanos no savām vērtībām un idejām, tomēr problēmas izzināšanā subjektīvai personas vērtībai ir liela nozīme. Objekts pats par sevi nepastāv, bet pastāv tikai iedarbības veidā uz subjektu. Izzināšana ir uztveres apstrādes process, līdz ar to būtu jāsecina, ka tiesas objektivitāte, kas pieprasa aizspriedumu trūkumu, kā tāda nav iespējama, jo subjektīvie kritēriji un subjektīvie vērtējumi katrā izzināšanas procesā nav vienādojami ar absolūtā taisnīguma nodrošināšanu vai absolūtās objektīvās patiesības noskaidrošanu.

Likums „Par tiesu varu” definē dažādas kategorijas, kas vērstas uz tiesas objektivitātes nodrošināšanu, piemēram, likuma „Par tiesu varu” 3. panta otrā daļa noteic, ka katrai personai ir garantētas tiesības, lai uz pilnīgas līdztiesības pamata atklāti izskatītu lietu neatkarīgā un objektīvā tiesā. Vai, piemēram, 86. panta pirmā daļa noteic, ka tiesnesis izmanto šīs tiesības un brīvības tā, lai neciestu tiesas un tiesneša cieņa un gods, objektivitāte un tiesas neatkarība.

Sabiedrības galvenā vērtība ir taisnīgums taisnīgā tiesā. Viens no šodienas mehānismiem taisnīgas tiesas nodrošināšanai ir tiesas objektivitāte. Tomēr tiesas

objektivitāte kā tāda pastāvēt nevar savas subjektivitātes dēļ, tiesneši vienmēr izturēsies subjektīvi pret lietas dalībniekiem un lietas apstākļiem. Līdz ar to secināms, ka absolūtā tiesas objektivitāte nevar pastāvēt un pati kategorija ir pretrunīga. Tāpēc pašlaik nav iespējams vienprātīgi pateikt, ka tiesas objektivitāte ir patiesais un pareizais instruments taisnīgas tiesas nodrošināšanā.

Kā teicis Georgs Vilhelms Frīdrihs Hēgelis (*Georg Wilhelm Friedrich Hegel*, 1770–1831), objektīvajam jārodas nevis galīgi, bet tikai virzības gaitā uz objektīvo, un pēc tam tas atgriežas nemainīgajā subjektivitātē.²²

Tiesas objektivitātes izziņai ir iespējams rast līdzības ar Hēgeļa definētajām divām filozofijas kategorijām: objektīvo un subjektīvo kategoriju.²³ Hēgelis skaidro, ka subjektīvās filozofijas gadījumā filozofijas spriedumi pārvēršas no patiesības izziņāšanas paņēmiena iepriekš izvēlētās pozīcijas līdzekli. Subjektīvā filozofija ir bīstama ar reālo lietas esamību deformāciju un nereti noved pie aizspriedumainiem secinājumiem un vērtējumiem, veicina viedokļu un darbību patvaļu. Subjektivitāti Hēgelis raksturo arī kā drudzainas domas, necieņu pret skaidro analīzi. Šāda pozīcija neveicina patiesības izziņāšanu un nedod nekādu labumu. Zinātniskai filozofijai ir jābalstās uz izziņu bez aizspriedumiem, uz objektīvo izziņu un no izziņas izrietošo rezultātu objektīvo novērtējumu, jeb pozīcija, mērķi, vērtību orientācija tiek atklāti un pamatoti ar objektīvo filozofijas izziņu. Tieši šādu zinātnisko objektivitāti un sociālo vērtību mijiedarbību īpaši novērtēja Hēgelis.

Hēgelis raksta, ka „tikai objektīvā patiesība, īstenība atbilst patiesai gribas brīvībai”,²⁴ un, „lai uzzinātu, kas priekšmetos ir īstais, ar vienu vien uzmanību nepietiek – tam ir nepieciešama mūsu subjektīvā darbība, kas pārveido tieši esošo”.²⁵ Hēgelim bija taisnība, kad viņš runāja par to, ka ar tiešajām zināšanām, t. i., tādām zināšanām par priekšmetu, kādi tie pastāv dabā, nepietiek, lai sasniegtu pilnīgas zināšanas, un ka īstā būtība rodas domāšanā vai, pareizāk sakot, ar domāšanas palīdzību.

Tātad no Hēgeļa spriedumiem ir konstatējams, ka absolūtā patiesības objektivitāte izziņama tikai ar subjektīvo uztveri, ar domāšanu. Pēc Hēgeļa teorijas vēlreiz jāatgriežas pie tiesas objektivitātes kategorijas pašreizējās izpratnes, proti, vai jēdziens „tiesas objektivitāte” izslēdz jebkādu tiesneša subjektīvo spriedumu esamību.

Tiesneša domāšanas process norit, ne tikai akli pamatojoties uz likuma burtu, bet tiesību piemērošana notiek izziņas un analīzes procesā. Tas arī ir definēts, piemēram, Civilprocesa likuma 97. pantā, kas noteic, ka „*tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārlicības, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem*”. Rodas jautājums, kādā veidā izpaužas tiesas iekšējā pārlicība un vai tā savienojama ar filozofisko kategoriju „objektivitāte” un ar vispārējo tiesas objektivitātes principu.²⁶ Ja mēs pieņemam, ka tiesas objektivās spriešanas process nesaraucami saistīts ar subjektīvo vērtību izziņāšanu, tad filozofiskā kategorija „tiesas objektivitāte” nav iespējama kā tāda, un attiecīgi nav iespējama taisnīgas tiesas spriešana. Tiesas objektivitāte kā kategorija pēc savas būtības izslēdz subjektivitāti, bet spriešanas process nevar pastāvēt bez iedarbības uz subjektu un bez subjektivisma.

Minētās problēmas risinājums saskatāms dažādu pasaules valstu tiesību sistēmās, kas mūsu tiesas objektivitāti nesaista ar iedarbību tikai uz objektu. Latviešu valodā tiesas objektivitātes jēdziens ir atvasināts no jēdziena „objekts”, tomēr citās valstīs tiesas objektivitāte kā princips tulkojams kā *impartiality* (franču valodā – *L'impartialité*, spāņu valodā – *La imparcialidad*), savukārt jēdziens *objectivity* tiek saistīts tikai ar filozofijas kategoriju.

Piemēram, objektivitāte kā *impartiality* tiek definēta šādi: tiesību princips, kas noteic, ka nolēmumam jābūt pamatotam uz objektīviem kritērijiem, nevis uz aizspriedumu pamatiem.²⁷

Latviešu valodā tiesas spēju spriest bez aizspriedumiem mēs saucam par objektivitāti, bet angļu valodā tā ir darbība, kuras pamatā ir objektīvi kritēriji, proti, objektivitāte kā filozofiska kategorija, bet kura nesaraucami saistīta ar subjektīvo izziņāšanu, proti, darbību, kas vērsta uz izziņu.

Pasaulē tiesas spēju spriest bez aizspriedumiem sauc par *impartiality*, bet filozofijas kategorija, kas nosaka noteiktu darbību kopumu, vērstu uz objektu, – par *objectivity*. Līdz ar to ir patiesi tiesas princips, kas kā mehānisms nodrošina taisnīgas tiesas spriešanu, nesaukt par objektīvo tiesu, jo jēdziens „objektīvs” neatklāj patieso principa nozīmi. Jēdziens „tiesas objektivitāte” doktrināri būtu definējams kā tiesas spēja izziņas procesā spriest tiesu bez aizspriedumiem un personīgās ieinteresētības, šādi norādot, ka tiesas spriešanā tiesas viedoklis un subjektīvā attieksme nav kritizējamas un subjektīvā izziņa kā domāšanas atspoguļošana un īstenības atveidošana ir nesaraucama ar objektīvo spriešanu.

Kopsavilkums

1. Tiesas objektivitāte ir tiesībās radīts mehānisms taisnīgas tiesas nodrošināšanai un patiesības noskaidrošanai.
2. Tiesas objektivitāte kā filozofiska kategorija nevar pastāvēt savas subjektivitātes dēļ, tiesneši vienmēr izturēsies subjektīvi pret lietas dalībniekiem un lietas apstākļiem, tāpēc tiesas objektivitāte kā kategorija ir pretrunīga.
3. Kategorija „tiesas objektivitāte” pašlaik vēl nav noteikta un nav nepārprotama. Tiesas objektivitāte vienmēr nesaraucami tiks saistīta ar subjektivitāti, jo tiesnesis vienmēr spriedīs subjektīvi. Sabiedrībai ir jāmeklē jauni mehāniski, kas var nodrošināt absolūtas taisnīgas tiesas spriešanu.
4. Tiesas objektivitāte terminoloģiski neatklāj patieso vērtību, un latviešu valodā tiesas objektivitāte būtu saistāma ar angļu valodas terminu *impartiality*, kas atšķiras no jēdziena *objectivity*. Termins *impartiality* latviski būtu tulkojums nevis kā objektivitāte, bet kā uz objektīviem kritērijiem balstīta izziņa.
5. Tiesas objektivitāte ir tiesas spēja izziņas procesā spriest tiesu bez aizspriedumiem un personīgās ieinteresētības. Tiesas objektivitāte kā kategorija neizslēdz tiesas subjektīvo attieksmi un tiesas iedarbību uz objektu (proti, subjektivitāti un objektivitāti).
6. Tiesai spriešanas procesā piemīt divi izziņas elementi – gan objektīvā, gan subjektīvā darbība.

Izmantoto avotu saraksts

1. 1789. gada 26. augusta Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.hrcr.org/docs/frenchdec.html> [sk. 09.09.2011.].
2. 1997. gada 29. augusta ECT spriedums lietā *Worm v. Austria*. Pieejams: http://www.iidh.ed.cr/comunidades/libertadexpresion/docs/le_europeo/worm%20v.%20austria.htm [sk. 09.09.2011.].
3. Civillikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1937, 28. janvāris (likums „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma saistību tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”: LR likums. *Zinotājs*, Nr. 1, 1992, 22. decembris); ar grozījumiem Civillikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 183 (4375), 2010, 28. decembris.
4. Filozofijas vārdnīca: A–Z. Red. Rozentāls, M. Rīga: Liesma, 1974. 529 lpp.
5. Klein, E. A comprehensive etymological dictionary of the English language. 2nd edition. Amsterdam: Elsevier publishing company, 1969, p. 1067.

6. Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 199/200, 1998, 8. jūlijs; ar grozījumiem Krimināllikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 199 (4391), 2010, 16. decembris.
7. *Kudriavtseva, O. Human Aphorism. Leonid S. Sukhorukov. London Info*, 2010, No. 5. Pieejams: <http://www.leonidsukhorukov.com/press.html> [sk. 23.06.2011.].
8. Latviešu literārās valodas vārdnīca. 1.–8. sēj. Rīga: Zinātne, 1972.–1996. Pieejams: <http://tezaurs.lv/sv/?w=objektivs> [sk. 24.06.2011.].
9. Likums „Par tiesu varu”: LR likums. *Ziņotājs*, Nr. 1, 1993, 14. janvāris; ar grozījumiem likumā „Par tiesu varu”: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 206 (4398), 2010, 16. decembris.
10. *Ničše, F. V. Antikrists*. Rīga: AGB, 1998. 111 lpp.
11. *Platons*. Valsts. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001. 186 lpp.
12. *Sheehan, J. J. History of Democracy: International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Oxford: Elsevier, 2001, ISBN 0080430767, p. 17500.
13. *Troy, J. Impartiality, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2011 Edition)*, Edward N. Zalta (ed.). Pieejams: <http://plato.stanford.edu/archives/sum2011/entries/impartiality/> [sk. 03.05.2011.].
14. Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: LU LVI, 2007. Pieejams: <http://tezaurs.lv/sv/?w=objekts> [sk. 24.06.2011.].
15. *Аристотель*. О душе. Санкт-Петербург: Питер, 2002, с. 220.
16. *Аристотель*. Метафизика (I–V книги). Пер. Первова, П. Д. и Розанова, В. В. Москва: Журнал Министерства народного просвещения, 1890–1895, с. 72–73. Pieejams: <http://www.philosophy.ru/library/aristotle/metaphisic/metaphisic.html> [sk. 27.06.2011.].
17. *Бентам, И.* Введение в основания нравственности и законодательства. Москва: Директ-Медиа, 2009. Pieejams: <http://kant.narod.ru/bentham.htm> [sk. 28.06.2011.].
18. *Гегель, Ф.* Феноменология духа. Москва: Философия, Технология. Pieejams: http://royallib.ru/book/gegel_fridrih/fenomenologiya_duha.html [sk. 11.04.2011.].
19. *Гоббс, У.* Левиафан. Часть I. О человеке. Pieejams: <http://www.philosophy.ru/library/hobbes/ogl.html> [sk. 28.06.2011.].
20. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв.: трактаты, статьи, эссе/составление, общая редакция Косикова, Г. К. Москва: Издательство Московского университета, 1987, с. 510.
21. Толковый словарь русского языка в 4 т. Под ред. Ушакова, Д. Н. Москва: Гос. ин-т „Сов. энцикл”, 1935–1940. Pieejams: <http://feb-web.ru/feb/ushakov/ush-abc/0ush.htm> [sk. 23.06.2011.].
22. *Уткина, Н. Ф.* Естественнаучный материализм в России XVIII века. Москва: Наука, 1971, с. 199.

Atsauces

- ¹ Piem., Franču revolūcijas rezultātā 1789. gada 26. augustā tiek pieņemta Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija.
- ² Antīkajā laikā izvēles problēmu starp vienlīdzību un kārtu priekšrocībām aprakstījis Platons, piemēram, darbā „Valsts” Platons akcentē vienlīdzību iekš kārtām, bet aktualizē nevienlīdzību starp pašām kārtām. Grām: Platons. Valsts. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 78. lpp.
- ³ *Sheehan, J. J. History of Democracy: International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Oxford: Elsevier, 2001, p. 233.
- ⁴ *Platons*. Valsts. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001, 5. lpp.
- ⁵ *Klein, E.* A comprehensive etymological dictionary of the English language. 2nd edition. Amsterdam: Elsevier publishing company, 1969, p. 844.
- ⁶ Толковый словарь русского языка в 4 т. Под ред. Ушакова, Д. Н. Москва: Гос. ин-т „Сов. энцикл”, 1935–1940. Pieejams: <http://feb-web.ru/feb/ushakov/ush-abc/0ush.htm> [sk. 23.06.2011.].
- ⁷ Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: LU LVI, 2007. Pieejams: <http://tezaurs.lv/sv/?w=objekts> [sk. 24.06.2011.].
- ⁸ Latviešu literārās valodas vārdnīca. 1.–8. sēj. Rīga: Zinātne, 1972.–1996. Pieejams: <http://tezaurs.lv/sv/?w=objektivs> [sk. 24.06.2011.].
- ⁹ Civillikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1937, 28. janvāris (likums „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma saistību tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību”: LR likums. *Ziņotājs*, Nr. 1, 1992, 22. decembris); ar grozījumiem Civillikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 183(4375), 2010, 28. decembris.
- ¹⁰ Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 199/200, 1998, 8. jūlijs; ar grozījumiem Krimināllikumā: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 199(4391), 2010, 16. decembris.
- ¹¹ Likums „Par tiesu varu”: LR likums. *Ziņotājs*, Nr. 1, 1993, 14. janvāris; ar grozījumiem likumā „Par tiesu varu”: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 206(4398), 2010, 16. decembris.
- ¹² Filozofijas vārdnīca: A–Z. Red. Rozentāls, M. Rīga: Liesma, 1974, 349. lpp.
- ¹³ Turpat.

- ¹⁴ *Аристотель*. Метафизика (I–V книги). Пер. Перлова, П. Д. и Розанова, В. В. Москва: Журнал Министерства народного просвещения, 1890–1895, с. 72–73. Pieejams: <http://www.philosophy.ru/library/aristotle/metaphisic/metaphisic.html> [sk. 27.06.2011.].
- ¹⁵ *Аристотель*. О душе. Санкт-Петербург: Питер, 2002, с. 103.
- ¹⁶ *Уткина, Н. Ф.* Естественнаучный материализм в России XVIII века. Москва: Наука, 1971, с. 165.
- ¹⁷ *Гоббс, У.* Левиафан. Часть I. О человеке. Pieejams: <http://www.philosophy.ru/library/hobbes/ogl.html> [sk. 28.06.2011.].
- ¹⁸ *Бентам, И.* Введение в основания нравственности и законодательства. Москва: Директ-Медиа, 2009. Pieejams: <http://kant.narod.ru/bentham.htm> [sk. 28.06.2011.].
- ¹⁹ *Niče, F. V.* Antikrists. Rīga: AGB, 1998, 39. lpp.
- ²⁰ *Kudriavtseva, O.* Human Aphorism. *Leonid S. Sukhorukov*. London Info, 2010, No. 5. Pieejams: <http://www.leonidsukhorukov.com/press.html> [sk. 23.06.2011.].
- ²¹ *Filozofijas vārdnīca: A–Z.* Red. Rozentāls, M. Rīga: Liesma, 1974, 458. lpp.
- ²² Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв.: трактаты, статьи, эссе/составление, общая редакция Косикова, Г. К. Москва: Издательство Московского университета, 1987, с. 302.
- ²³ Turpat.
- ²⁴ *Гегель, Ф.* Феноменология духа. Москва: Философия, Технология. Pieejams: http://royallib.ru/book/gegel_fridrih/fenomenologiya_duha.html [sk. 11.03.2011.].
- ²⁵ Зарубежная эстетика и теория литературы, XIX–XX вв. Трактаты, статьи, эссе. Москва: Издательство Московского университета, 1987, с. 302.
- ²⁶ Termina „objektivitāte” saturu Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atklājusi lietā *Worms pret Austriju (Worm v. Austria)*: „Objektivitāte parasti nozīmē aizspriedumu trūkumu. Tomēr Tiesa ir vairākkārt atkārtojusi, ka svarīgākais, lai saglabātu tiesu objektivitāti, ir uzticēšanās, kura tiesām demokrātiskā sabiedrībā ir jāiedevs apsūdzētajam tik lielā mērā, cik tas skar tiesvedību krimināllietā, un sabiedrībai kopumā.” 1997. gada 29. augusta ECT spriedums lietā *Worm v. Austria*, 40. punkts. Pieejams: http://www.iidh.ed.cr/comunidades/libertadexpresion/docs/le_europeo/worm%20v.%20austria.htm [sk. 09.09.2011.].
- ²⁷ *Troy, J.* Impartiality, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2011 Edition), *Zalta, Edward N.* (ed.). Pieejams: <http://plato.stanford.edu/archives/sum2011/entries/impartiality/> [sk. 03.05.2011.].

Summary

Judicial impartiality as today's principle is one of the discussed legal categories. The article shows that there are two different terms: impartiality and objectivity, and the Latvian legal system ensuring the judicial lack of bias by the term objectivity. Objectivity as the philosophy category cannot exist because of its subjectivity, because the judges always will be guided by subjective attitudes toward the parties and the circumstances of the case. Consequently, the judicial objectivity as a category is controversial. Judicial impartiality as a category does not preclude the court's subjective attitudes and the effect to an object (ie. subjectivity and objectivity).